

بخش اول

مسیری به سوی ایران آینده

#ایرانیپویا

پیش نگارش اول

آبان ۱۴۰۱

#ایرانیپویا

راه‌ها به سمت آینده، با سناریوهای مختلف و اقدامات متعاقبش، ساخته خواهند شد. بخشی از روی نقشه، بخشی از روی ردپاها و بخشی به تصادف و جبر روزگار. سناریوها یا استراتژی‌های ما، بخشی از هم‌زمانی و امید ما را خواهند ساخت. بخشی که در این نوشته می‌آورم، صرفاً مسیری پیشنهادی برای ساختن سناریوهاست و نه خود سناریوها، از شما می‌خواهم که در تکمیل این سند و ساخت چشم‌اندازهای آینده مشارکت کنید، شاید چشم‌اندازی مورد قبول دیگران افتد.

در مورد ایران چه می‌دانیم؟

ایران ذخائر معدنی مناسبی از نفت و گاز گرفته تا فلزات و سنگ‌های قیمتی در خود دارد که در ۱۰۰ سال گذشته استحصال شده و یکی از منابع مؤثر در تأمین اهداف کشور یا حکمرانان بوده.

ایران موقعیت خاصی هم از نظر جغرافیایی دارد که در راه‌های زمینی از دیرباز تاکنون، شرایط خاصی برای متصل نمودن و تبادلات زمینی داشته و دارد. در شرایط کنونی، حدوداً یک چهارم جمعیت کشور، تحصیلکرده دانشگاهی هستند.

شرایط کنونی ایران ۱/۲

پنجره جمعیتی به نظر می‌رسد تا ۱۵ سال دیگر برای ایران باز است و ما فرصت اصلی این پنجره را تبدیل به چالش کرده‌ایم ولی هنوز امیدواری به استفاده از این فرصت و استفاده از حضور ایرانیان تحصیل‌کرده و سرمایه‌ی خارج از کشور وجود دارد.

شرایط محیط زیستی ایران با ورشکستگی آبی و شرایط اقتصادی با عدم سرمایه‌گذاری صحیح طی چند دهه، ایزوله شدن ایران، فرار سرمایه‌های مادی و انسانی به دلیل شرایط سیاسی، تورم دو رقمی در سالهای پیاپی، وخیم‌تر می‌شود.

شرایط کنونی ایران ۲/۲

شرایط سیاسی ایران با چهل سال حکومت ج.ا. به مرور بدتر، آزادی بیان کمتر، احزاب کم‌اثرتر و جامعه مدنی نحیف‌تر شده و قشر متوسط مطالبه‌گر هم در سالهای اخیر تحلیل رفته است. اعتماد به حکومت حداقل بین دو سوم جمعیت وجود ندارد و بی‌عدالتی، ناکارآمدی و فساد در ساختار حکمرانی ریشه دوانده و علنی شده. وضعیت دیگر حوزه‌ها نیز برخی بهتر یا بدتر، متأثر از حکومت ایدئولوژیک رو به زوال می‌رود.

دلیل کلی گویی

//

حتماً نپرداختن به بهداشت و درمان و آموزش پایه و آموزش عالی و ... و بررسی بسیار کلی، پاسخگوی تحلیل وضع موجود نیست و هدف هم این نیست که تحلیل دقیقی از همه‌ی حوزه‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و ... داده شود، بلکه با فهم کلیات، می‌خواهیم تداعی‌هایی از آینده ایجاد کنیم که قابل بحث و نقد باشند، به همین دلیل به کلیات بسنده شده تا قابل خواندن و قابل بحث شوند. شما می‌توانید با همین روش، تحلیل دقیقتری ارائه کنید. حال شرایط بیرونی:

شرایط بین‌المللی ۱/۲

شرایط چین و روسیه، به دلیل توافقات بلند مدت با حکومت ج.ا.، بیشتر روی ایران اثرگذار است و شواهد عینی بر سلطه‌ی دیکتاتوری بیشتر در هر دو این کشورها مشاهده می‌شود.

بیماری کرونا اقتصادها را عمدتاً تضعیف کرده و باعث تحرکات جدید سیاسی بین قدرتها شده.

در منطقه با حمایت چین طالبان برای بار دوم مدتی است حکمران افغانستان شده و نیروهای آمریکا از منطقه خارج شده‌اند.

شرایط بین‌المللی ۲/۲

شرایط سوریه، اسرائیل و فلسطین، لبنان، عربستان سعودی و برخی کشورهای که درگیر بهار عربی بوده‌اند همچنان ناپایدار است.

هند در حال قدرت‌گیری دموکراتیک و اتصال بیشتر به آمریکا به نظر می‌رسد و کشورهای حاشیه خلیج فارس مثل قطر و امارات متحده و شهر دوبی بخصوص از فرصت‌های منطقه استفاده‌ی خوبی کرده‌اند و از نظر توسعه‌ی زیرساختها و فراهم کردن شرایط رشد اقتصادی با منابعی که دارند قدم‌های جدی برداشته‌اند.

بخش دوم

مسیری به سوی ایران آینده

#ایرانیپویا

پیش نگارش اول

آبان ۱۴۰۱

#ایرانیپویا

ذی نفعان داخل ایران

در ذی نفعان داخلی، ایرانیان به شکل کلی هر یک ذی نفع شرایطند. ذی نفعان قدرتمندتر در شرایط کنونی گروه‌های نزدیک به ساختار حاکمیت هستند و بعضاً به ۱۴ یا تعداد بیشتری دارودسته متنوع تقسیم‌بندی شده‌اند. در بین اینها دارودسته‌ی روحانیون و سپاهیان که چند دسته داخلی دارند، اصلاح طلبان و چند دارودسته که فعالیت اقتصادی جدی دارند حول نام افرادی چون قالیباف و شمعدانی و ... حضور دارند و کسب‌وکارها و تجار خصوصی بزرگ تا کوچک.

ذی نفعان بیرون ایران

گروه‌هایی که از ایران رانده شده یا مهاجرت کرده‌اند بخصوص دارودسته‌ی رضا پهلوی و گروه‌های سیاسی و قومی فعال خارج‌نشین از مهمترین ذی‌نفعان خارج از ایران هستند.

کشورهای چین و روسیه به دلیل توافقات جاری با حکومت و آمریکا به دلیل نفع و ضرر مشخص در ارتباطات و حفظ قدرت در منطقه، ذی‌نفعان قوی‌تر و اتحادیه اروپا، ترکیه، کشورهای حاشیه خلیج فارس، بریتانیا، و دیگر همسایگان، ذی‌نفعان بعدی خارجی هستند.

از آینده چه می‌دانیم؟

به نظر می‌رسد توسعه‌ی تکنولوژی روی شرایط بلندمدت انسانی اثرگذار است و تغییردهنده‌ی بازی کنونی، بخصوص اگر کشوری بتواند به هوش مصنوعی فراگیر دست‌یافته و از آن برای منافع خود استفاده نماید.

سرعت توسعه تکنولوژی، وضعیت محیط زیستی جهان، بخصوص گرمایش زمین، جابجایی‌های قدرتها در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی بخصوص بین قدرتهای بزرگ و بیماری‌هایی مشابه کرونا، شرایط نامطمئن و منعطفی ایجاد کرده‌اند.

ایران نیازمند چه مدل سناریویی است؟

به نظر نگارنده، سناریوی مطلوب آینده، باید از ظرفیت پنجره جمعیتی و جغرافیایی استفاده نموده و فرصتی برای ثبات سیاسی و اقتصادی در بلند مدت برای ایرانیان به ارمغان آورد.

احتمالاً این شرایط باید کمترین تنش منطقه‌ای و بین‌المللی را ایجاد نموده و برای آینده‌ی جهان معنادار و حائز نقشی مشخص باشد که قابلیت تعامل بین‌المللی و استفاده از ارزش خلق شده در ایران را بالا ببرد و باعث رشد و بالندگی ایران و ایرانی در تعامل با جهان شود.

چرا سناریو داشتن مهم است؟

داشتن سناریو، شاید با تصمیم جمعی و رویکرد دموکراتیک یا لیبرال متعارض دیده شود ولی صحبت تنها روی یک سناریو نیست و سناریوهای متعدد باید ساخته و نقد شوند. بدون چشم‌انداز-هایی از آینده و رسیدن به یکی از اینها، احتمالاً منابع هدر خواهند رفت تا زمانی که جهت‌گیری استراتژیکی، منجر به تخصیص منابع روی هدف‌های استراتژیک شود و البته در کنارش روندهای اقتصادی مرسوم و متنوع هم مسیر خود را طی کرده و شاید در بلند مدت سناریوهای جدید زاده و جایگزین سناریوهای اولیه شوند.

بخش‌های مشترک در سناریوها

به نظر می‌رسد این راهکارها در سناریوهای مختلف مشترک‌اند:

- بهبود روابط بین‌الملل با دید بلند مدت
- بهبود و تثبیت شرایط رشد اقتصادی بلند مدت
- ایجاد ساختار حکمرانی سکولار با تفکیک قوا
- توسعه‌ی راه‌های زمینی جاده‌ای و ریلی، هوایی و دریایی در جنوب و شمال کشور
- استفاده‌ی پایدار از منابع معدنی و ذخیره عواید برای هزینه‌کرد در راستای توسعه‌ی کشور

بخش‌های محتمل در سناریوها

بخش‌هایی که به نظر محتمل‌اند اینها هستند:

- به‌دادن به توریسم، بخصوص به گردشگری تاریخی، طبیعی و توریسم سلامت
- بازیابی محیط زیست هم به هدف بالا، هم برای پایدار ماندن ایران بخصوص در مورد منابع آبی
- بهبود اساسی و نوآوری در آموزش ابتدایی تا دانشگاه با کمک متخصصان داخلی و خارجی
- به‌دادن به کسب‌وکارهای نوپا و نوآور و SMEها برای ساختن ساختار اقتصادی آینده ایران

پس پرسش چیست؟

مهم این است که با شرایط و ذی‌نفعانی که تعریف کردیم و منابعی که داریم، چطور می‌شود با شرق و غرب ارتباط گرفت. منابع محدود را چطور و برای ایجاد بستر چه کاری می‌شود به شکل استراتژیک سرمایه‌گذاری کرد؟ و چطور سرمایه‌های بین‌المللی را می‌شود جذب نمود؟ چه استراتژی‌ها و سیاست‌هایی می‌تواند در آینده از ایران، کشوری امن، پایدار، با ثبات، آزاد، دمکراتیک، معنادار در دنیای پسامدرن و رو به رشد (با تعریف مردمانش) بسازد؟

پیشنهاد

مسیری به سوی ایران آینده

#ایرانیپویا

پیش نگارش اول

آذر ۱۴۰۱

#ایرانیپویا

مقدمه

بر مبنای تعریف مسئله در نوشته‌های قبلی، در این مستند سعی شده چند سناریوی کمتر مطلوب ذکر شده و سپس پیشنهادی برای تمرکز استراتژیک در ساخت آینده‌ی ایران ذکر شود.

منظور از بیان سناریوهای کم-مطلوب هم نپرداختن به موضوع آنها نبوده، بلکه بر مبنای دانش محدودِ نگارنده، در این مقطع، آنها را مطلوب ندیده و قائلم به فرصت دادن به توسعه‌ی زیرساخت‌ها با تمرکز استراتژیک بر نقاط خاص دیگر.

// سناریوی کم-مطلوب ۱

۱. صنعتی شدن: توسعه‌ی تکنولوژی و صنعت به شکل فراگیر و بدون تمرکز بر صنعت خاص که به نظر می‌رسد در شرایط کنونی رقابتی، بخصوص با کشورهای دارای زیرساخت آماده‌تر پاسخگو نیست و امید به رقابت مگر در مواردی خاص در آنها وجود ندارد که این امیدها هم با سالمند شدن جمعیت و توسعه‌ی هوش مصنوعی در کشورهای رقیب، باریک می‌شود. پرداختن به این سناریو، به نظر می‌رسد به استقرار کشور و بزرگ شدن دولت و مسائل متعاقبش هم ختم شود.

// سناریوی کم-مطلوب ۲

۲. هاب تجارت: میانداری تجاری در منطقه و ایجاد هاب تجارت و توسعه‌ی منطقه‌ی خاورمیانه، در شرایط کنونی نیازمند سرمایه‌گذاری روی زیرساخت راه‌های زمینی و هوایی و دریایی و سیستم بانکی و ... به عنوان پیش‌نیاز است و با منافع برخی کشورها بخصوص، امارات متحده تزامم دارد و در انتها احتمال همکاری نکردن کشورهای عربی، افغانستان، روسیه، پاکستان و ترکیه به دلایل متعدد و سوخت شدن هزینه‌ها وجود خواهد داشت. هرچند در آینده باید روی این گزینه، سرمایه‌گذاری کرد.

سناریوی پیشنهادی

از دید نگارنده، زندگی میان مدت ایران، در تمرکز روی فرهنگ و معنا (و متعاقباً روی گردشگری) جریان می‌یابد. صنایع فرهنگی با زیرساخت‌های کنونی و حتی در شرایط سالمند شدن جمعیت، می‌توانند زیرساخت توسعه‌ی پایدار، انسان-محور و با دیدی بلند-مدت را برای ایران به ارمغان بیاورند. ایران، بخصوص در شرایط کنونی، نیاز دارد گنجینه‌های ادبیات، هنر رنگارنگ و تاریخ خود را باز کند تا همبستگی، انسانیت و آزادی را زیست کند و زاینده شود.

چرا فرهنگ؟

دنیای جدید، در اقتصاد تجربه، دنبال معناهاى جدید است و جایی که ما زیرساخت‌ها مان برخی به وجود نیامده یا مستهلک شده و چندین سال باید با گردش اقتصادی از راه‌های دیگر، جاده، مسیر ریلی، هوایی و بنادر را توسعه دهیم، چه راهی بهتر از اجازه دادن به خارجی‌ها که وارد شوند، امنیت و فهم مشترک انسانی و جابجایی پایدار به ارمغان بیاورند، برخی ماندگار شوند و در ساختن و سرمایه‌گذاری کمک کنند و به مرور راه‌ها هم از همین گردش اقتصادی ساخته شود.

// این تمرکز چه مزیتی دارد؟

می‌توان از گنجینه‌ی داستان‌ها، شعر و به شکل کلی ادبیات، رقص‌های محلی، هنرهای تجسمی، تجربه‌ی فضاها و روایت‌های تاریخی و انسانی اقوام رنگارنگ ایران، توسعه‌ای دموکراتیک را آغاز کرد که مردمان هر منطقه برای بهره‌گیری از چرخش اقتصادی‌اش، خودشان سعی در برقراری امنیت، یکپارچگی و حفظ زیست‌بوم طبیعی کنند و همه دموکراتیک و به قدر تلاش منطقه‌ی خود از این اقتصاد نفع ببرند.

دولت چه می‌کند؟

دولت به یکباره کوچک نخواهد شد ولی می‌شود با تمرکز روی ایجاد زیرساخت‌های راه، آموزش ابتدایی با زبان محلی و زبان بین‌المللی، ایجاد بستر و سپردن فعالیت‌ها به بخش‌های خصوصی به مرور، نه دفعتی و فسادزا، کوچک شود. بخصوص قرارداد با بهترین سازمان‌های خصوصی مبتنی بر رقابت و شایستگی برای اکتشاف‌های باستان‌شناسی و توسعه موزه‌ها و مرمت گنجینه‌های تاریخی و فرهنگی و برگزاری رویدادهای بین‌المللی، روایت‌های مداوم از تجربه‌ی ایران خواهد ساخت.

بستر توسعه‌ی کسب‌وکارهای نو

در این سناریو، فرصتِ پنجره جمعیتی با همین زیرساخت ارتباطی و بانکی کنونی، با ایجاد فرصت سرمایه‌گذاری روی کسب‌وکارهای مبتنی بر فرهنگ و کسب‌وکارهای مکمل بالفعل می‌شود. اقوام مختلف و حتی کشورهای دیگر، باید به ایران به عنوان یک کشور پیشرو در توسعه‌ی معنا و تجربه‌های انسان-محور نگاه کنند و این مهم با تمرکز دانشگاه‌هایی بر فرهنگ و معنا در نقاط مختلف ایران، اتصال سیستم بانکی ایران به سیستم بانکداری جهانی و تقویت ارتباطات ملی و بین‌المللی ممکن خواهد شد.

یک دعوت

سناریوهای دیگر در مورد آینده‌ی ایران و نقد بر این سناریوی پیشنهادی حتماً ارزشمند و خواندنی خواهد بود و پیشاپیش از مشارکت شما در اشتراک‌گذاری و نقد بیشتر این نوشته یا تصویرسازی و داستان‌سرایی بر مبنای این سناریو ممنونم.

مهم این است که در ایجاد آینده مشارکت کنیم تا امید به فردای آزادی آنقدر قدرتمند شود که رنج‌گذار با هزاران هزینه را بر تنها و روانهای رنجورمان هموار کند.